

Verspreidingsonderzoek Muizen

De waterspitsmuis in Nederland - het waarnemerseffect

Binnen het meetprogramma VO Muizen worden al ruim 25 jaar verspreidingsgegevens van kleine zoogdieren (muizen en spitsmuizen) verzameld met behulp van braakballen. Het analyseren van braakballen van kerkuilen gebeurt al veel langer, maar de kerkuil heeft zich de afgelopen 50 jaar steeds verder (naar het westen) uitgebreid en het netwerk van kerkuilbeschermers (en daarmee braakbalverzamelaars) is meegegroeid.

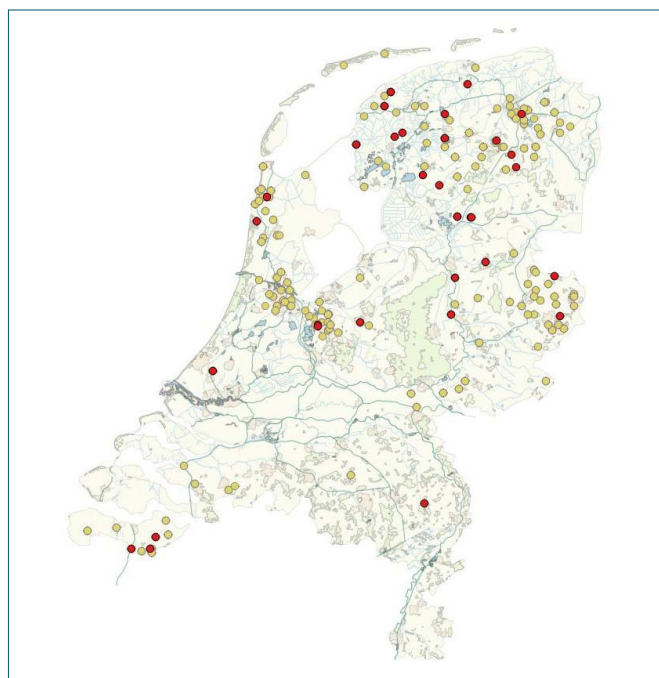
Waterspitsmuis

Eén van de zeldzamere soorten, waarvan we vooral vanuit het braakbalonderzoek weten waar hij voorkomt in Nederland, is de waterspitsmuis. De kennis omtrent de verspreiding van de soort in de afgelopen 50 jaar vanuit het braakbalonderzoek, wordt hierbij op kaart weergegeven (figuur 1 t/m 4). Daarbij valt op dat het verspreidingsbeeld (uiteraard) sterk afhankelijk is van waar in een bepaalde periode flink verzameld wordt. De kaarten geven de verspreiding van de waterspitsmuis vanuit het braakbalonderzoek voor de verschillende periodes, waarbij geel = braakballocatie en rood = met waterspitsmuis. Een rode stip geeft de locatie waar waterspitsmuis aanwezig is. Dat de soort aanwezig is, zegt niets over de aantallen. Indien aanwezig in een braakbalpartij is de soort dat bijna altijd met zeer lage percentages.

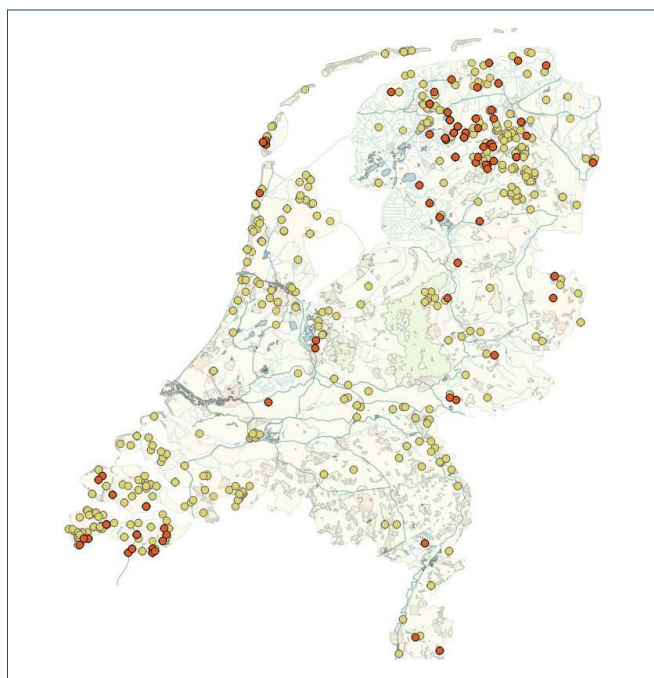

Waterspitsmuis (foto: Wesley Overman).

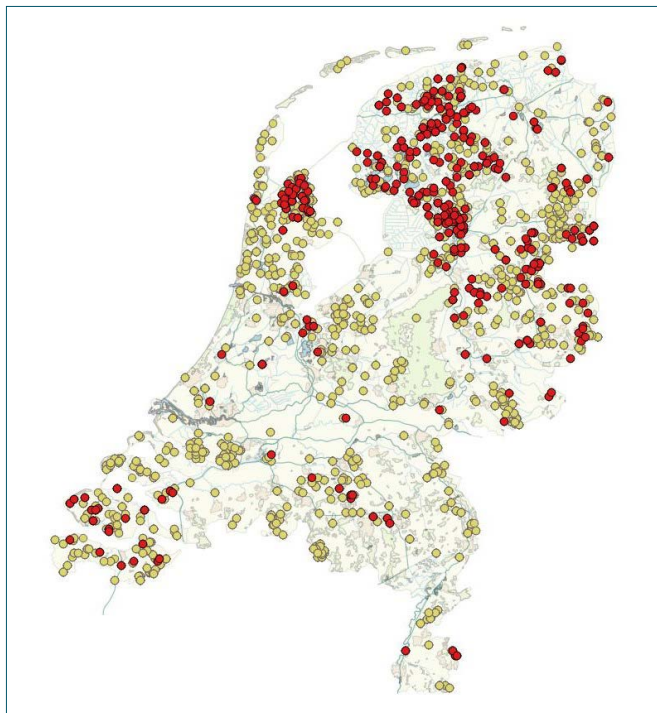
In de periode 1971-1990 wordt er nog beperkt verzameld en zijn het vooral de noordelijke provincies, samen met Noord-Holland/Utrecht, Twente en Zeeland waar de grootste inspanningen geleverd worden. Waterspitsmuis komt verspreid voor, maar duidelijk niet in het grootste deel van Noord-Holland en ook nauwelijks in de Zuid-Hollandse en Zeeuwse Delta.

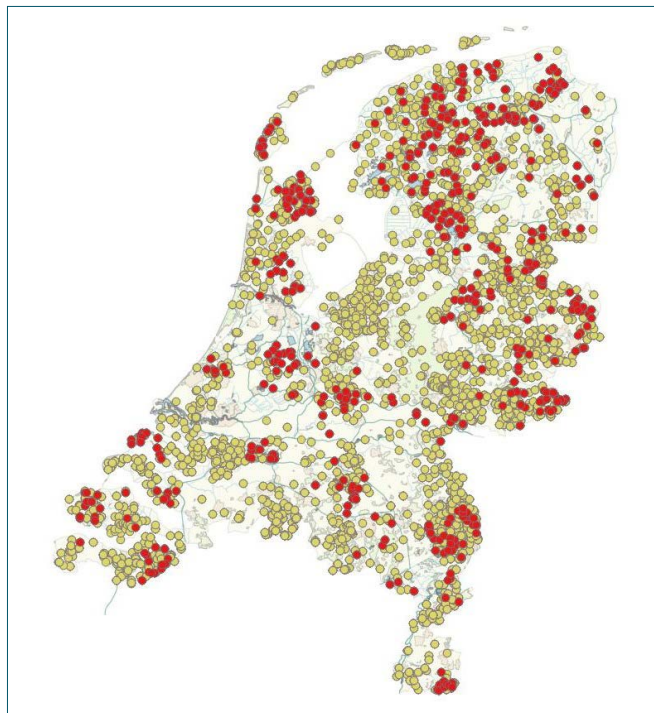
Figuur 1. Verspreiding van de waterspitsmuis in de periode 1971-1980.

Figuur 2. Verspreiding van de waterspitsmuis in de periode 1981-1990.

Figuur 3. Verspreiding van de waterspitsmuis in de periode 1991-2000.

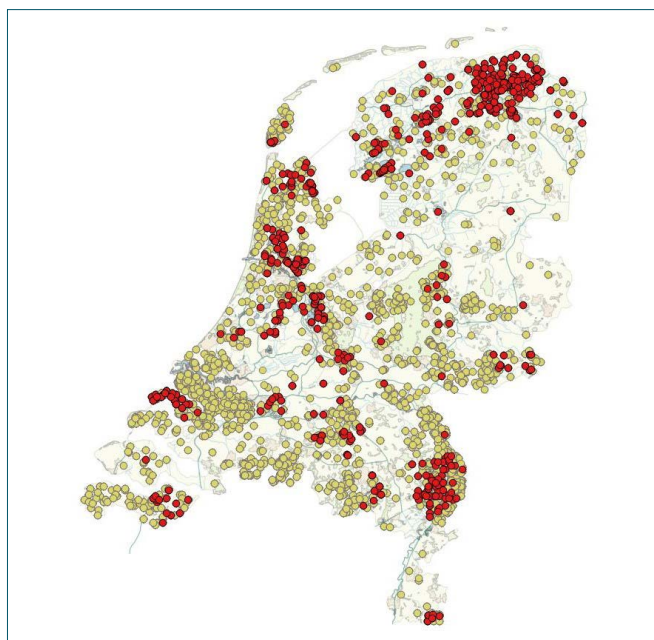
Figuur 4. Verspreiding van de waterspitsmuis in de periode 2001-2010.

In de periode 1991-2000 neemt (dankzij het NEM) het aantal bemonsterde locaties flink toe en blijkt de Wieringermeer nu een belangrijk gebied te zijn voor de waterspitsmuis in Noord-Holland. De soort wordt ook op veel locaties in Friesland aangetroffen en in het grensgebied met Drenthe en Overijssel. Ook in centraal en oostelijk Overijssel zijn er meerdere locaties waar waterspitsmuizen opduiken in braakbalpartijen.

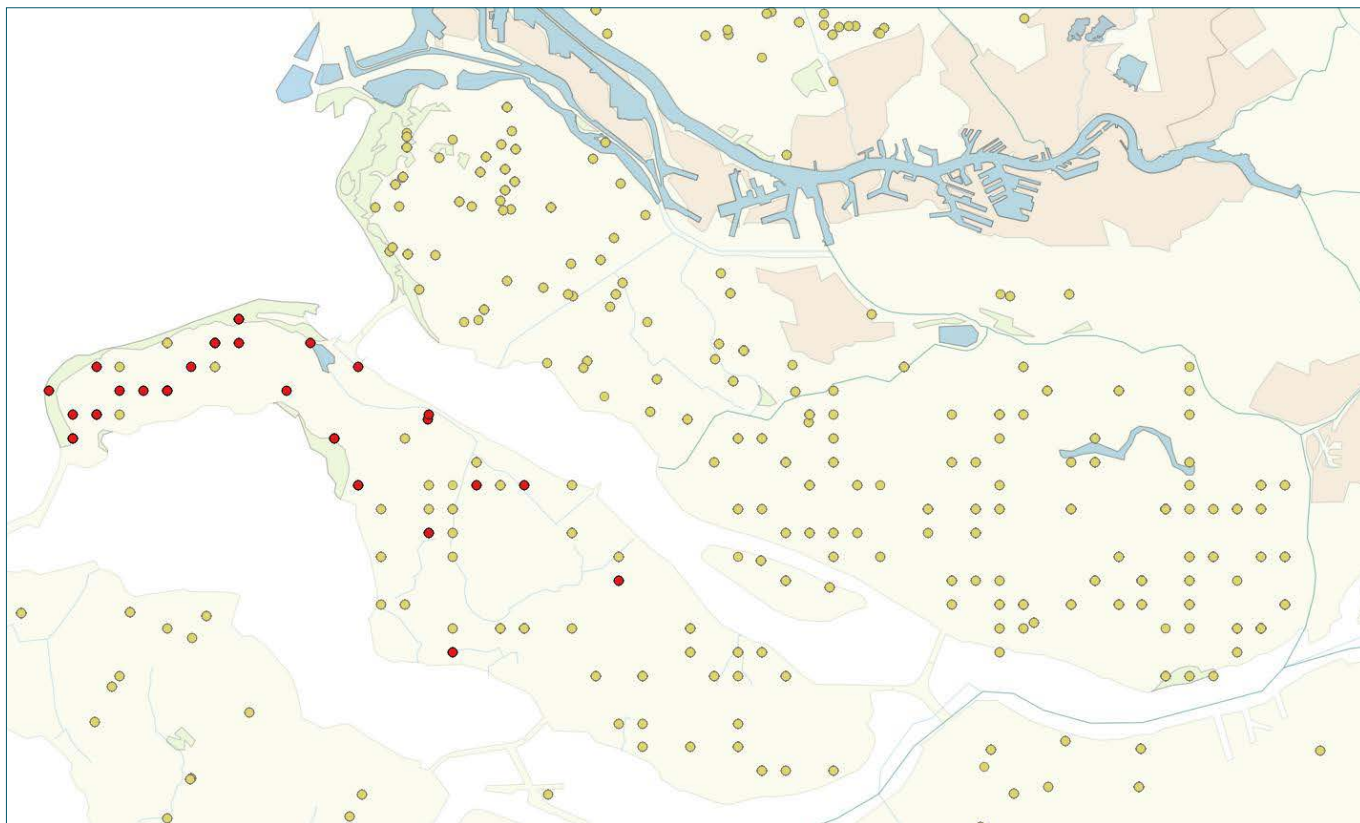
In de periode 2001-2010 is er een verdere stijging van het aantal bemonsterde locaties en blijven de Wieringermeer en veel locaties in Friesland en het grensgebied met Drenthe en Overijssel veel waarnemingen van de soort opleveren, net als in centraal en oostelijk Overijssel. Het aantal waterspitsmuis-waarnemingen in Groningen neemt toe door een toegenomen aantal verzamelde braakbalpartijen, zoals dat ook het geval is in de Achterhoek.

In de periode 2011-2020 is het duidelijk dat er in Overijssel en Drenthe veel minder locaties onderzocht zijn, wat resulteert in het bijna geheel 'verdwijnen' van de waterspitsmuis in die provincies. Ook zal het gebied langs de Maas in Limburg (tussen de rode stippen langs de Geul en die van Noord-Limburg) niet geheel waterspitsmuis-loos zijn, maar is dit het gevolg van een gebrek aan monsterpunten; een waarnemerseffect.

Het is dan ook de taak van het NEM VO Muizen-team om extra in te zetten op die gebieden waar nu geen of weinig data gegenereerd worden, teneinde een betrouwbaarder beeld van de verspreiding van de waterspitsmuis in Nederland te krijgen. Tegelijkertijd is het van groot belang dat bestaande locaties in meerdere jaren achtereenvolgens bemonsterd worden; deze reeksen helpen het CBS met het maken van trendberekeningen van de verschillende soorten.

Figuur 5. Verspreiding van de waterspitsmuis in de periode 2011-2020.

Verspreiding van de waterspitsmuis op Goeree-Overflakkee, Voorne-Putten en de Hoeksche Waard in de periode 2011-2020.

Het weergeven van de verspreiding van een soort op landelijke schaal heeft het nadeel dat door de grootte van de stippen het in sommige streken lijkt alsof een soort daar overal aanwezig is. Bij het verder inzoomen blijkt dat het meestal gaat om slechts een deel van de locaties. Zo lijkt het westelijk deel van Goeree-Overflakkee op de landelijke kaart geheel bezet met waterspitsmuizen, maar bij verder inzoomen gaat het om een deel van de kilometerhokken.

Opvallend in deze regio is het compleet ontbreken van de waterspitsmuis op Voorne-Putten en de Hoeksche Waard, ondanks de enorme inspanningen die hier elk jaar geleverd worden door de plaatselijke kerkuilwerkgroepleden.

NEM Verspreidingsonderzoek Muizen: Dick Bekker, Elze Polman, Eveline van der Jagt en Martijn van Oene.